

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА**

Факультет/інститут економічний

Кафедра обліку і оподаткування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І
ОПОДАТКУВАННЯ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Облік і оподаткування

Спеціальність D1 Облік і оподаткування

Галузь знань D “Бізнес, адміністрування та право”

Затверджено на засіданні кафедри обліку і оподаткування,
Протокол №8 від 2 грудня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія бухгалтерського обліку і оподаткування
Викладач	Кузьмін Т.Л., доктор філософії PhD, асистент кафедри обліку і оподаткування
Контактний телефон викладача	+38(098)7611616
Е-mail викладача	tetiana.kuzmin@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний та заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій: https://koia.pnu.edu.ua/hrafik-provedennia-konsultatsij/
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Дисципліна “Історія бухгалтерського обліку і оподаткування” розглядає еволюцію облікової та податкової систем від стародавніх часів до сучасності. Зосереджуючись на ключових етапах розвитку обліку, вона аналізує вплив соціокультурних, економічних та технологічних факторів на формування облікових практик. Предметом є історичні аспекти становлення та розвитку бухгалтерського обліку і оподаткування.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні основи та етапи розвитку бухгалтерії 2. Формування облікових теорій та шкіл у Європі та Україні 	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою дисципліни є надання знань про процес розвитку та становлення бухгалтерського обліку і оподаткування як окремої науки, та оформлення його основних інститутів, значення і ролі бухгалтерського обліку і оподаткування на підприємствах та історичне значення. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: методи раціональної організації та ведення бухгалтерського обліку і стан оподаткування на підприємствах на підставі використання прогресивних форм і національних стандартів; навички опрацювання і використання облікової інформації в управлінні; як розширити світогляд, формування уявлень про багатогранність багатовекторність історії бухгалтерського обліку; явища минулого та сучасності з позиції історизму діалектичного розуміння багатогранності і суперечливості історії; необхідний мінімум теоретичних знань з актуальних проблем історії бухгалтерського обліку та оподаткування; як самостійно аналізувати основні інститути бухгалтерського обліку та оподаткування пояснювати природу їх витоків. Вміти: дослідити основні етапи розвитку та становлення науки про бухгалтерський облік; виявити основні тенденції розвитку практики рахівництва; – визначити тенденції та перспектив розвитку бухгалтерського обліку як науки у цілому та таких важливих понять як предмет та об’єкт цієї науки.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>Компетентності:</p> <p>Здатність до історичного та критичного мислення.</p> <p>Здатність аналізувати, систематизувати й узагальнювати інформацію з різних джерел.</p> <p>Розуміння взаємозв’язку економічного розвитку суспільства та трансформації облікових і податкових систем.</p> <p>Здатність до самостійного навчання та дослідницької діяльності.</p> <p>Здатність аналізувати етапи розвитку бухгалтерського обліку як науки та практики.</p> <p>Здатність визначати історичні особливості формування податкових систем різних держав.</p> <p>Здатність здійснювати порівняльний аналіз моделей обліку в міжнародному історичному контексті.</p> <p>Здатність застосовувати історичний досвід для розуміння сучасних реформ у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування.</p>	

Результати навчання:			
Розуміти закономірності виникнення та розвитку бухгалтерського обліку і систем оподаткування в різні історичні періоди.			
Аналізувати еволюцію методів обліку від облікових практик Стародавнього світу до сучасних концепцій подвійного запису.			
Характеризувати роль наукових праць у формуванні системи подвійного бухгалтерського запису.			
Порівнювати розвиток облікових систем і податкових моделей у різних країнах.			
Формувати аргументовані висновки щодо етапів розвитку бухгалтерської науки та податкової політики.			
5. Організація навчання			
Обсяг курсу – 90 год.			
Вид заняття	Загальна кількість годин		
	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти	
лекції	16	6	
практичні	14	4	
самостійна робота	60	80	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Статус дисципліни
III	D1 Облік і оподаткування	другий	вибіркова
Тематика навчальної дисципліни			
Тема, план	Кількість годин (денна форма здобуття освіти/заочна форма здобуття освіти)		
	лекція	практичне заняття	самостійна робота студента
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРІЇ			
ТЕМА 1. ПОЧАТОК ЗАРОДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРІЇ. ОСВОЄННЯ ЧИСЕЛ ТА ПІДРАХУНКІВ 1. Передумови зародження бухгалтерії 2. Освоєння чисел та підрахунків	2/-	2/-	5/12
ТЕМА 2. ПОЧАТКИ БУХГАЛТЕРІЇ В АНТИЧНОМУ СВІТІ ТА СЕРЕДНЬОВІЧЧІ 1. Етапи виникнення бухгалтерії 2. Зародження обліку в різних країнах Стародавнього світу 3. Розвиток бухгалтерії у середні віки	2/-	2/2	5/10
ТЕМА 3. ЗАРОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ НАУКИ. ВИНИКНЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ 1. Формування бухгалтерського обліку як науки 2. Розвиток облікової діяльності в Італії	2/2	2/-	10/12
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВИХ ТЕОРІЙ ТА ШКІЛ У ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ			

<p>ТЕМА 4. ФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ТА ПОДАТКОВИХ ШКІЛ В ЄВРОПІ ТА США</p> <p>1. Формування французької, італійської та німецької бухгалтерських шкіл</p> <p>2. Зародження англійської та англо-американської бухгалтерських шкіл</p>	2/2	2/-	10/12
<p>ТЕМА 5. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ ФОРМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ТЕОРІЙ ПОДВІЙНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ФАКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</p> <p>1. Розвиток основних форм обліку</p> <p>2. Історичне формування теорій подвійного відображення фактів господарювання</p>	2/-	2/2	10/10
<p>ТЕМА 6. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ</p> <p>1. Бухгалтерський облік на території України в дослов'янський період</p> <p>2. Облік на території України в період княжої та литовсько-польської доби</p> <p>3. Розвиток бухгалтерії в Україні у XVI–XVIII століттях</p>	4/2	2/-	10/12
<p>ТЕМА 7. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ XVIII - У XX СТ.</p> <p>1. Бухгалтерський облік в Україні кінця XVIII початку XX століть</p> <p>2. Розвиток обліку в Україні в XX столітті</p>	2/-	2/-	10/12
Разом	16/6	14/4	60/80
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>100 балів: залік виставляється на підставі поточних оцінок за всі форми контролю.</p> <p>Зараховано – “відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>Зараховано – “добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках;</p> <p>Зараховано – “задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв’язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки;</p> <p>Незараховано – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p> <p>Накопичення балів здобувачем під час вивчення дисципліни проводиться у такому співвідношенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – поточне оцінювання в навчальному семестрі (80 %); – самостійна робота здобувача (індивідуальне завдання та тестування в системі дистанційного навчання (20 %). 		

	<p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.</p> <p>Якщо студент пропустив заняття (лекційні чи практичні) без поважної причини та без відома викладача – він зобов'язується відпрацювати їх.</p> <p>У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p>Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Також за рішенням кафедри обліку і оподаткування здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали (див. Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, URL: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf)</p>
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>Студент виконує одну контрольну роботу. Головна мета – перевірка ступеня засвоєння студентами теоретичних положень курсу (студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу у формі домашньої контрольної роботи та захищають під час останнього практичного заняття).</p> <p>У разі відсутності здобувача при написанні контрольної роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи в межах індивідуально-консультативної роботи з викладачем або в межах визначеного викладачем відповідного практичного заняття.</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і практичні навички з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінки за практичне заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.</p>
<p>Самостійна робота</p>	<p>Загальний обсяг годин самостійної роботи студента, що відводиться на вивчення дисципліни “Історія бухгалтерського обліку і оподаткування” складає 60 год для денної форми та 80 год - для заочної. Студентам пропонується виконання завдань, що викладені у Системі дистанційного навчання Карпатського національного університету імені В. Стефаника (https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/eee7ada6eca55e214e29).</p> <p>Згідно графіку навчального процесу в період контролю за самостійною роботою студент проходить тестування на платформі дистанційного навчання.</p>
<p>Методи навчання</p>	<p>Наочні методи навчання - ґрунтуються на візуальному сприйнятті інформації для полегшення вивчення навчального матеріалу (використання ілюстрацій, графіків, схем, мультимедійних матеріалів (презентації, відео).</p> <p>Інтерактивні методи навчання - ґрунтуються на принципі зворотного зв'язку, коли здобувач освіти отримує відповіді, зауваження та поради щодо певної проблематики від викладача чи одногрупників; коли здобувачі освіти взаємодіють між собою, а викладач виступає координатором та наставником, а також стежить за дотриманням навчальних та етичних норм (відповіді на запитання та опитування думок здобувачів освіти, кейс-стаді, дискусії, мозковий штурм, ігровий метод).</p> <p>Практичні методи навчання - передбачають виконання задач та</p>

	вправ), які спрямовані на розвиток навичок і практичного застосування знань. Методи дистанційного навчання - ґрунтуються на використанні інформаційних технологій, в т.ч. університетської авторської системи дистанційного навчання (https://d-learn.pnu.edu.ua), платформ для організації відеоконференцій: Zoom Video Communications, Google Meet.
Умови допуску до підсумкового контролю	Максимальну оцінку 100 балів студент може отримати протягом семестру. Мінімальний бал заліку є 50 балів.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік (виставляється на підставі результатів поточного контролю (виконання практичних завдань, контрольної роботи, самостійної роботи студента).

7. Політика курсу

Студент повинен самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Студент опрацьовує питання, що призначені для самостійного вивчення і для контролю проходить тестування в системі дистанційного навчання у визначений для контролю самостійної роботи період згідно графіку навчального процесу.

Академічну заборгованість студент здає відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими в університеті правилами.

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>. Списування під час контрольних робіт заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише для виконання он-лайн тестування. Для обчислень можна використовувати калькулятор.

Вживати їжу та напої під час занять в аудиторії забороняється (крім води або за медичними показаннями).

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в дистанційному форматі відповідно до встановлених університетом правил.

Пропуски занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а "нб" округляється.

Індивідуальні завдання виконуються відповідно до затверджених кафедрою вимогах.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (на 20% менше). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, довідка від лікаря з зазначенням періоду хвороби).

8. Рекомендована література та інші джерела

1. Лега О.В. Професія "бухгалтер": від минулого до вимог сучасності. Вчені записки ТНМУ ім. В. І. Вернадського, серія: Економіка і управління, 2020. №30(69). С. 139-145.
2. Ярошенко Ф.О. Історія податків та оподаткування в Україні [Навч. посіб.]. Ірпінь : Академія ДПС України, 2002. 240 с.
3. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даньків Й.Я. Історія бухгалтерського обліку: Навчальний посібник/ 2-ге вид. виправ. і доповн. Київ: Знання, 2009. 278 с.
4. Кивенко С.В. Роль та сучасний розвиток наукових бухгалтерських шкіл України. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку 36. мат. VI Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції; 14 травня 2020 р. К.: КНЕУ, 2020. С. 37 – 39.
5. Хомин П.Я. Витки й виверти історії бухгалтерського обліку. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка". Вип. 1 (45). Т.2. 2015. С. 48–52.
6. Проданчук М.А. Розвиток бухгалтерського обліку у системі прийняття управлінських рішень: історичний аспект. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 5. С. 169-176.
7. Стахів І.М., Стасюк О.М. Історія формування бухгалтерського обліку в рамках нормативної теорії.

- Економіка та суспільство. 2022. Випуск 44. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-98>
8. Ceccato F., Ciarallo M. A., Conigliaro P. Labour costs and their components in 2020: characteristics and dynamics in Italy and in euro area countries. *Rivista Italiana di Economia Demografia e Statistica*. 2023. Vol. 77, №. 2. pp. 63–78.
9. Nicolò G., Santis S., Incollingo A., Tartaglia Polcini P. Value Relevance Research in Accounting and Reporting Domains: A Bibliometric Analysis. *Accounting in Europe*. 2024. Vol. 21, №. 2. <https://doi.org/10.1080/17449480.2023.2292654>
10. Pérez S. A. Competitiveness Revisited: Labour Costs, Financial Flows and the Case of Ital. German Politics. 2021. Vol. 30, №. 4. pp. 532–552. <https://doi.org/10.1080/09644008.2021.1913724>

Викладач _____

Тетяна КУЗЬМІН